

Ráj

H. BECKH

V nevinosti žije člověk ve světle Božství i potom, když přijal od Jahve zemský zárodek. Ve svém vědomí nosí jen nebeského člověka, nikoli pozemského, jímž se stal. Žije ještě zcela silami stromu života; sil stromu poznání, který se mu měl stát stromem smrti, není si ještě vědom. V té nevědomosti záleží jeho nevinost.

Gen. 2, 8–10.

Bible představuje toto vše ve velkých obrazech. Mluví o edenu jako o vyšší oblasti světelné, jež obklopuje vlast člověka, nyní zúženou, ale stále ještě se prostírající do vesmírných dálav. O této vlasti, o tomto bydlišti samém, mluví jako o zahradě v edenu. Mluví o stromech, které do této zahrady sází sám Jahve Elohim, o stromu života uprostřed zahrady a o stromu poznání dobra a zla. A konečně mluví o oblasti, kde vyvěrají řeky, jež vycházejí všechny z jednoho proudu, který pramení v edenu a odtud zavodňuje zahradu.

.
. .
. . .
. . . .

.....%

A můžeme poznati: vysoko v nadmyslnu, na horských výšinách nadmyslna, jest vše to, o čem nám mluví bible těmito svými světlými obrazy ráje; nikoliv někde na zemi, jakou je dnes, jak ji dnes chápeme geograficky, nýbrž ještě vysoko nad ní, při čemž si ani tuto výši nesmíme představovati prostorově. A obraz, který nám může říci mnohé, co nás snad alespoň o krok může přivésti blíže k názoru na velký obraz ráje v Genesi, jest obraz, který jsme si již představili, obraz horské výšiny. Není bez významu, mluvili o posvátných horách ti, jimž vděčíme za inspiraci Genese a bible vůbec, a vede-li nás Kristus k nejvyššímu zření, k nejintimnější rozmluvě s Duchem na vrchol hory. Ale jen ten může rozuměti té posvátnosti a inspirativnosti horského vrcholu, kdo dýchá, vidí a slyší nejen fyzicky, ale duchovně, kdo v ovzduší výšin může zažiti něco z dechu bohů, ve světle výšin něco ze světla vyšších světů, na horských květinách něco z barev vyšších světů. Můžeme míti pocit, že na vrcholu hory jsme nejen blíže hranicím fyzické atmosféry, ale i blíže duchovým světům. Horský pramen, horská řeka, voda, jež jest ještě blízko svému vzniku na výšině, dává nám pocítit dech volnosti a čistoty, štěstí a veselí, který u řeky nížin již nenajdeme. Horský tok připomíná nám mládí vlastního života, řeka v nížině životní zralost stáří a smrt.

Žijíce v takovýchto představách a produhovňujíce je dostaneme se snad o krok blíže k velkému obrazu ráje, k tajemství zahrady i řek a můžeme v oblasti

pramenů rajských řek naléztí obraz mládí lidského pokolení, kol něhož ještě šumí voda života. Ale tím vším ještě nepronikneme úplně k nadsmyslové skutečnosti za obrazem. A vzniká otázka: Jak najde dnešní zatemněné vědomí přístup k nejsvětější imaginaci bible, k imaginaci ráje? Pohaslo světlo, v němž jsme kdysi žili, jest zahrada, v níž jsme kdysi chodili, zatemněná pro nás navždy? Brání Cherub plamenným mečem navždy přístup k světelným nivám? Jen hlubšímu vniknutí do záhad lidského vědomí může se dostati odpovědi na takové otázky. Všednosti, »bdělému« dennímu vědomí, jsou světelné oblasti lidského původu vzdáleny, ale v oněch krajích, do nichž se každé noci noříme v hlubokém spánku, nepřestaly existovati“) Každé noci vcházíme do oblastí světla, jenže to již nevíme. Zapomněním, omámením stal se lidské duši noční spánek, když byly mocnosti smrti nalezly přístup do lidského vědomí. A onen strážce rajského prahu, kolem něhož každé noci vede lidskou duši vnitřní cesta, zhasíná v této duši, jakou se dnes stala svým denním životem, svými denními zájmy, vši svou osobností, všemi účinky pádu do hříchu, její vědomí. To dnes ještě přijímá člověk v nočním spánku část posily, která celé jeho bytosti může plvnouti z oněch oblastí světla, ale oblasti světla samy zůstávají jeho vědomí zatemněny. Nemůže toto zatemnění přemoci jinak než vnitřním posílením duše, oněmi silami, které s výšín zapomenutého světla se nám samy darovaly a vešly do vývoje lidstva jako nový impuls.

V nich žijí opět síly stromu života, kterého člověk pádem do hříchu pozbyl. Spojíme-li se ve své duši s těmito čistými silami nevin, můžeme i svůj spánek tak proměnit, že v tomto spánku nepropadáme úplně mocnostem smrti zhasínajícím vědomím, nýbrž že se zbytkem vědomí přecházíme do oblasti světla. Stará, hluboký smysl tající pověst⁽¹⁾ mluví o třech semenech stromu života, která Adam, když byl vyhnán z ráje, vzal s sebou. Když potom Adam zemřel, Set tato tři seménka vložil do Adamova hrobu. A z hrobu vyrostl strom, z jehož dřeva byly udělány podivu hodné věci: kouzelná hůl Mojžíšova, pilíř v chrámě Šalomounově a konečně kříž na Golgotě. Těmito prostými obrazy jest poukázáno na nejhlubší souvislost vývoje lidstva, především na možnost opětného proměnění ničivých sil vědomí v budující proměnění samého stromu smrti ve strom života. V určitém proudu duchového života byly ony síly, které mohou vésti k znovuoživení ráje, zřeny v obraze svátého Grálu. Imaginace ráje a svátého Grálu jsou ve vnitřní spojitosti. Světlo ráje stává se ve svátém Grálu sluncem života budoucnosti.

Prožívání spánku, bdění v hlubokém spánku, může nás tudíž vésti k prožití toho, co jest v obrazech Genese líčeno jako pradávná rajská minulost člověka. Rašící život rostlin, o němž nám vyprávěl již obraz třetího dne stvoření, prostírá se tu kolem nás a my poznáváme: my, s celou organizací a bytostí svého těla, které jsme ve spánku se svou citivou duší opus-

t i li, jsme sami touto rašící zahradou. Hvězdný život, který s citovým životem zasvětil čtvrtého dne stvoření, a jímž jsme se nyní sami stali, otvírá nám pohled na tuto rašící zahradu. A my poznáváme, jak to, co se zrodilo z jednotlivých hvězdných oblastí vesmíru pátého dne stvoření, to, co se hýbe jako citový život ve vodě, vzduchu a na zemi, co je pak zřeno v obraze zvířecích bytostí, jak toto vše je setkání s životem našich vlastních orgánů. Citový život, zřený v obraze těchto bytostí, prostírá se uprostřed rašící zahrady ráje. A nám se rozbřeskuje poznání: tento citový život jsme my sami, nebo jsme jím byli v pradávné minulosti, dokud jsme ještě žili ve své nadsmyslové bytosti. Pátráme po tom, co nás zapudilo z ráje, co nás vyhnalo do života smyslů. A před námi stojí podoba hada pokušitele v zahradě, celý obraz pádu do hříchu, jak jej vypráví bible.³¹ Teď víme, která moc nám zatemnila světlo, v němž jsme kdysi žili. A poznáváme cestu, která nás opět může vést ke zření oblastí světla a k uvědomení si našeho původu ve světle. Tutéž cestu, kterou nám bible popisuje jako sestup člověka s výšin světla do temných hlubin jeho dnešního pozemského bytí a vědomí, musíme nalézt i zpět opačným směrem, abychom zase dospěli k výšinám světla. Je, to cesta hlubinami sebepoznání, kterým člověk objevuje pokušitelské mocnosti a pád do hříchu se všemi jeho následky ve své vlastní bytosti. Je to cesta ko-

lem oné mocnosti, která střeží práh ráje a nepovolaným zabraňuje vstup do oblasti světla. Všechna zastavení na sestupu, jak nám jej líčí bible, musí se státi pro duše hledající cestu vzhůru zase stupni opětného vystoupení. Jako byl sestup cestou vždy hlubšího usínání a šerení, tak jest výstup cestou vždy jasnějšího probuzení. Gilgameš, velký syn staroasyrské kultury, na této cestě selhal. Nemohl již naléztí sil, aby své vědomí ve spánku zjasnil, nemohl se udržeti bdělým ve výšinách světla, k nimž si, odvážně kráčeje temnotou a nebezpečími smrti, vybojoval přístup. Nemohlo se mu to již zdařiti, poněvadž v epoše, v níž žil, lidská duše byla již příliš propadla mocnostem smrti. Co již nedovedl Gilgameš, bylo zase možno, teprve když bylo na kříži vybojováno vítězství nad mocnostmi smrti.

Daleké souvislosti v sobě uzavírá velká imaginace bible o dvou rajských stromech, o stromu života a o stromu poznání dobra a zla. Až do jednotlivostí lidské fyziologie, až do tajemství míchy a mozku můžeme sledovati podstatu obou stromů. Ty obrazy můžeme, alespoň do jistého stupně, pochopiti myšlením, dříve než sami dosáhneme zření, a poznáme pak, jak k nám z oněch obrazů promlouvá hluboká skutečnost. Oba ty stromy stojí před námi jako velké mezníky jak v jednotlivém lidském životě, tak i v celkovém vývoji lidstva. Tako život jednotlivce v dětství takřka vychází ze sil stromu života, a později, obzvláště od pohlavní zralosti, vždy více slouží silám druhého

stromu, tak působí i do vývoje lidstva, až do indického a perského praveku, vždy ještě něco ze sil stromu života, kdežto pozdější kultury byly stále více ovládnány jinými silami. Jako jsou jedny síly, které nás staví do našeho života, které nám darují svěžest dětství, květ mládí, avšak nedávají nám, — takovým, jakými jsme se stali ve fyzickém životě, žádné poznání, tak jsou druhé síly, darující poznání, zároveň oněmi silami, které působí vadnutí našeho lidského organismu, které nás vedou k smrti: Jen tím se může nám, takovým, jakými jsme se stali ve své tělesnosti, dostati poznání, jen tím se v nás může rozvíjeti činnost myšlení, že se v nás dějí ničivé pochody, pochody odumírání, že v nás působí síly smrti. Mezi pochody kvetení a vadnutí, růstu a odumírání probíhá všechen život, všechen vývoj.³² Běh roku, každoroční proměna ročních období to jest, která k nám nejdůtklivěji a nejbezprostředněji promlouvá o těchto skutečnostech všeho života. Promlouvá k nám přírodními obrazy, za nimiž tušíme hlubší tajemství duchového života. A tak budeme snad moci mezi těmito obrazy, každého roku znovu před naše smysly se stavějícími, a mezi obrazy Svatého písma najiti vnitřní vztah.

Gen. 2, 10—14.

O tajemství čtyř rajských řek může zde býti jen málo naznačeno. Zde ovšem nesmíme lpěti na představách zevně geografických. Také vzpomínka na určité zemské kraje jest jen o b r a z e m skutečnosti, ležící ještě ve vyšších oblastech bytí v době, na kterou

se obraz vztahuje. Na nejvyšší horské výšiny nad- smyslنا vede nás Genese, když mluví o prameništi čtyř řek. Tuto oblast bude muset člověk hledati ve své vlastní bytosti, tenkrátě ještě obepínající světové dálavy. S tajemstvím čtvernosti, jimž Elohimové, tvořice člověka, vedou jej vzhůru čtyřmi stupni na výši jeho duchové podstaty, setkáváme se znovu ve čtvernosti posvátných řek. Mají svůj vznik v edenu, v říši světla, v jejímž středu jest rajská zahrada užší oblasti člověka. Jako je člověk ještě dnes ve všech částech své bytosti spojen s obklopujícím ho světem a s jeho životními proudy, tak tomu také bylo měrou ještě větší v jeho rajském bytí.³⁸

S první ze čtyř řek jsou ve zvláštní spojitosti tajemství světa fysického »Jméno jedné řeky Pison, ta obchází všechnu zemi Hevilah, kdež jest zlato. A zlato země té jest výborné; tam jest i bdelium a kámen onyčbin«. S tajemstvím ráje a rajských řek jsou setkána tajemství zlata a drahokamů a jiná tajemství vyšší alchymie. Nezůstaneme-li ani zde státi u fysického zlata a drahokamů, pronikneme-li k prabytí všeho fysického ve světle a v silách nadsmyslنا, duchovna, porozumíme-li také konečně tajemné souvislosti lidské přirozenosti a tělesnosti se všemi fysickými substancemi a prvky — tak jest uhlík obsažen v zemi také jako diamant, v člověku jako chemická základní látka všeho organického — můžeme tušiti něco z oné v Genesi nám naznačené vyšší alchymie. Pak se otevře se zcela nové strany přístup k biblickému obrazu

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
..... , .

ráže a rajských řek, tak bohatému tajemstvími. Budiž zde uvedeno jen několik náznaků k tajemství zlata z anthroposofické duchovnědy, které se i hmota proměňuje zase v ducha, které se i hmota stává projevem duchovna. Světlo zde poznáváme jako něco duchového, jako prvotní projev duchovna a všechnu tak zvanou hmotu jako zhutnění a ztemnění světla. Tajemství zlata bylo by pak to, že bychom v něm spatřovali také v hmotném zhutnění, v říši nerostné, v říši temného protikladu světla, původní světlo sluneční vtajené do fyzické substance. Ve zlatu zazaňuje nám tajemství světla veškeré fyzické hmoty. Také v průsvitnosti drahokamu projevuje se příbuznost nerostného světa se světlem. Černá barva uhlí, temný protiklad světla, stává se v diamantu zase světlem, v němž nám září tajemství barev. Všechno to, dříve než se to v nás stane vyšší skutečností, může nám býti symbolem toho, jak člověk, čistě a produchovnějuje vlastní substanci, může ji proměnit!, a to, co se v něm stalo temným, zase vyvésti vzhůru ke světlu. Starý rosikrucian nazýval tento proces »prací s kamenem mudrců.«> V takové práci nalezne lidská duše jistou cestu, která ji opět vede vzhůru na horské výšiny nadsmyslů, z nichž vzala Genese velké obrazy našeho původu ve světlo, cestu vzhůru do oblastí světla, do prameniště věčných řek. Toto stojí jako výhled do budoucnosti před duchovým okem Novalisovým, když ve své knize »Křesťanstvo nebo Evropa říká: ».Takoby sám sebou stoupá člověk

k nebi, když ho již nic neváže; vyšší orgány vystupují samy sebou ze všeobecné stejnotvárné směsice a úplného uvolnění všech lidských vloh a sil jako pra-zárodek zemského tvoření. Duch Boží vznáší se nad vodami a nebeský ostrov stává se nad proudícími vlnami viditelným jako sídlo nových lidí, jako oblast věčného života«.